

iz zlogov. Kolikokrat pri izgovarjanji besed zinemo ali prenehamo, toliko zlogov ima beseda⁴.

Dvomim, da bi bila ta speljava dosti jasna. Razun tega, da otrokom izraz „zinemo“ nij popolnoma ali pa celo neznan, se v navadnem govorjenji in čitanji med posameznimi zlogi v večzložnej besedi ne preneha toliko, da bi bilo otrokom jasno zadosti, da bi se jim to moglo brez pojasnila staviti kot pravilo.

Morda pisatelj misli tu še na kako razširnejšo obravnavo, a omenil je nij.

Dalje: „Besede so eno-, dvo-, tri- ali mnogozložne“. Tudi ta definicija se mi zdi pomanjkljiva. Da se sploh imenuje beseda, ki ima en zlog, enozložna; ona, ki ima dva zloga, dvozložna itd. beseda „mnogozložna“ je že sama na sebi potrebna pojasnila — vsega tega pisatelj nič ne pojasnjuje.

Pedagogu se sme za zlo jemati, ako pri takšnih obravnavah k temeljitosti poduka neizogibljivo potrebna pojasnila izpušča, jih prezira in se noče v podrobnosti spuščati, menéč, da otroci to že tako sami od sebe vedó ali vsaj razumeti morejo. Takšna domneva — (*Voraussetzung*) je vendar popolnoma brez vsake naslombe, ker se otrokom prej še ni v nobeni obravnavi to povedalo — prisvojilo.

V §. 4. še le pride pisatelj do enega, otrokom znanega stebra, zdaj še le pridejo iz „labirinta“ na znano jim pot, na kraj, kjer so vlani bili — do čerk, do abecede.

V naslednjem §. se razločujejo samoglasniki in soglasniki ali tihniki.

Po mojem mnenji in tudi po pedagogičnem načelu: „Od znanega do neznanega“, bi ne bilo treba otroka prej po takšnih njemu (otroku) popolnoma neznanih potih voditi, a nazadnje vendar na prejšnji prostor nazaj priti, ampak s tvarino v 4. in 5. paragrafu navedeno začeti. — „Pa razna pota peljejo v Rim“. Če so vsa pota enako dolga, enako pripravna? o tej terditvi ne bom razpravljaj jaz. (Dalje prih.)

Dopisi in novice.

— Iz Knežaka nam piše g. Anton Požar, nadučitelj in župan, med drugim to-le: Kakor znano, razširila se je tukajšnja enorazrednica letos na dvo-razredno, in oba učitelja imava posla čez glavo, ker je nad 350 za šolo ugodnih otrok, od katerih 250 šolo redno obiskuje. Obiskovalo bi šolo še več, ali kaj, ker otroci »obleke in obuvala« nemajo. Vem, da Vam se bo neverjetno, nemogoče zdelo, ako Vam povem, da otroci bósi v šolo dohajajo, in to ne samo iz domače, marveč tudi iz oddaljenih dveh vasi. Bosi, pa v takem hudem mrazu!

Terdosrčen mora človek biti, vidé take ubožčke v šolo dohajati, da se mu srce ne otaja. Zraven siromaščine v obleki pa glad pritiska, in večkrat se primeri, da otrok s praznim želodcem v šolo pride, s praznim iz šole otide

in zopet popoldne s praznim v šolo dojde. Tak učenec se menda pač z veseljem ne uči? Pa vendar ti siromaki redno v šolo hodijo, brez sile. V takem položaji si pač otroci ne morejo naj potrebnih učnih pripomočkov prisvojiti, in treba je za-nje prositi, sicer bi jih vsaj $\frac{1}{3}$ brez vsih učilnih pomočkov ostalo. Tukaj so ljudje za šolo vneti, ali pomagati dosti ne morejo, ker je tukaj le malo premožnih, da bi takim revežem na pomoč prihiteli. Volja je, a moči ni, ker je revežev preveč. Verjemite mi, da bi človek vse poskusil, da bi se tem ubožčekom pomagalo. Pa kje pomoči iskati? Po mestih so še premožni ljudje, ki bi lahko pomagali, ali oni za našo revščino ne vedo, ker smo bolj na kraji »sveta«, na kraji dežele naše. Morda se s tem mojim pisanjem katero vsmiljeno srce obudi, in kaj tem revežem pomaga. Vse bi se z hvaležnim srcem sprejelo, bodi si denar, obleka, ali kar koli. Potrebne mu se vse prileže. Naj bo za danes dovolj o tej bedi.

Prešlo jesen je »Narodna šola« tukajšnji šoli veliko gradiva za šolo, skor brezplačno podelilo. Morda tudi sedaj kaj za nas hrani, n. pr. pisnih zvezkov, kamenčkov, peres, svinčnikov, ali kaj fizikalčnih aparatov. Jaz bi hotel z lastnega imetja nekoliko dati, da se kaj vdobi, ker si otroci kupiti ne morejo. Kar človeka na srcu tišči, si rad odloži; zatoraj ne zamerite, da Vas s tacimi neveselimi rečmi dolgočasim. A storil sem to na Vašo besedo. Ako Vam ljubo, bom še kedaj iz tukajšnjega kraja kaj pisal. (Prosimo!) Serčno Vas pozdravlja

V Knežaku, 20. prosinca 1880.

Pristavek vr. Kdor ne pozna teh krajev in dogodivščin poslednjih let, bi se mu neverjetno zdelo, kar tukaj piše g. nadučitelj, a v resnici je tako. Stanovanci teh krajev imeli služne pravice v graščinskih gozdih, in si z lesom nekaj prislužili.... Graščina je v gozdu hišo postavila, da zabrani izvozu.... Kmetje so hišo in vso pripravo razdejali, obsojeni so bili na dolg zapor, plačali »in solidum« vse troške in tako prišli ob živino in vse premakljivo blago. — Kmet brez delavne živine ali pa ratar brez pluga. — Možki hodijo po zimi na Hervaško in v Slavonijo po šumah les piliti (žagati) in včasih si kaj prislužijo, ter domu domače potrebe uravnajo, polje obdelajo. — Včasih pa tudi zaslužka ni, in od tod pride revščina in jediščina, kakor se bere v tem pismu; največi reveži so otroci in stari! V primeri z njimi so naši mestni reveži še gospodje.

— *Iz Železnikov* 16. januarija. Da nesreča v resnici nikdar ne miruje, imamo pri nas zopet novi dokaz. Te dni peljal se je zaliloški pomožni učitelj gosp. Ant. Globočnik skoz Zgornje Železnike. Vsled prenaple vožnje prekucnile so se sanke, in pomilovanja vredni gosp. učitelj padel je tako nesrečno, da si je ulomil desno nogo, levo si navdaril tako hudo, da ga boli še skor hujše mem zlomljene, in pretresnil si celi život tako, da po izreku g. zdravnika naj manj osem tednov ni upa, da bi okreval in zopet shodil. Kar pa je še hujše, je to, ker se sploh letos rane ljudom nenavadno nerade celijo. Sreča za g. bolnika je vsaj to, da leži bolan tukaj, kjer se mu težavni stan vsaj kolikor toliko polahkavati zamore, in ga pogostno tudi kdo obišče.

Zima pritiska letos strašansko hudo na vse strani. Naj starejši ljudje se skor ne spominjajo enacega. Sreča bo, ako tako hudi mrazi ne bodo uplivali škodljivo tudi na človeško zdravje. V treh mescih zgubila je naša šola že 3 učence po smrti; pa še vedno katerega bolezen napade. Druzi posebnih novic nimamo. Z Bogom!

Jos. Levičnik.

— *Belgija.* (Šolsko vprašanje.) Dasiravno je ministerstvo žugalo in obetalo, vendar 200 udov državnih šolskih komisij služeb ni hotelo prevzeti,

ker so spoznali, da jih je minister Vanhumbeek, le zato poklical v te odseke, da bi se ne moglo reči, da se on ne ozira na katoličane. Ker so pa bili povsod v manjšini, niso mogli koristiti, zato so izstopili, da ne zakrijejo sè svojim imenom sklepov, katerih ne morejo odobravati. Sicer pa državne šole slabo napredujejo, 300 jih je praznih, in njih 800 nima više od 25 učencev. Cerkevne šole imajo tri četertine vseh otrok, ki so še v šolskih letih; a vse to državo in občine prav nič ne stane, a vradne šole imajo na leto 26.000 prihodkov.

— **Badensko** je dosihmal veljalo za deželo, v kateri so šole popolnoma od cerkve ločene; sedaj pa tudi tam govore o spravi med cerkvijo in državo, sam deželni knez se je menda naveličal boja z cerkvijo, zbornicama se bodo predložili dotični predlogi, in osobje vlade veri sovražne se bodo odstranilo.

Pri Herderji v Friburgu je tudi izšla knjiga, spisal dr. Maas »Zum Frieden zwischen Staat und Kirche«, ki razklada katoliška načela pri šolskem vprašanji, pravi pa, da državne postave, ki razglasajo brezversko šolo, ne poznajo kaj je šola, kaj je pouk?

Take postave hočejo gospodovati tudi duševnemu življenju. Človek ni le za državo in za to življenje, on ima tudi dolžnosti do Boga, do cerkve, do družine in do samega sebe. Šola naj človeka usposobi, da zadostuje svojemu namenu, ne le kar se tiče častnosti, temuč tudi kar se tiče prihodnjega življenja. Ni dosti, da zbujajo razumnost, da poučuje v raznih vednostih, marveč mora tudi zlahniti voljo in blažiti serce. Šola po svojem bistvu je pomočnica, a ne le državi, temuč tudi cerkvi in družini. V šoli se poučuje, bistveno pa izreja, ker oliko pride le po odgoji, katero mehča in pripravlja voljo. Šola, odgojilnica, ima pa pravno podlago, a pravnost (Sittlichkeit) izvira iz vere. Pouk in odgoja — šola — mora stati na načelih svete vere, ki so od vekomaj resnični stalni in merodajni i. t. d.

— **Iz Tirolskega** imajo »Christlich-pädagogische Blätter« daljši dopis, v katerem se opisuje napredek šolstva v novi dobi na Tirolskem; šolska postava namreč tam še ni izpeljana, t. j. deželne šolske postave nimajo, ker je deželni zbor med drugim popravami tudi zahteval, naj imajo trije škofje v deželi, v deželnem šolskem svetu virilen glas, in da se nasveti, zoper katere se škofje upró, ne morejo sprejeti. Na Tirolskem velja še zmirom ukaz ministra za uk in bogočastje 10. svedana 1869, po katerem neha nadzorništvo višje cerkvene vlade (škofijstva) in duhovnih okrajnih šolskih nadzornikov (Schuldistriktsaufseher). — Imajo tedaj na Tirolskem le deželni šolski svét in okrajne šolske svete, a krajnih šolskih svetov tam ni, tudi v deželnem šolskem svetu in v okrajnih šl. svetih duhovščina ni zastopana. — Učitelj kot šolski vodja je tedaj sam odgovoren za šolo, sicer se v nekaterih krajih duhovni še vedejo kot šolski nadzorniki, postavno namreč so še toliko časa, dokler deželna šolska postava ne bode izpeljana. (Tako je bilo tudi tiste dve leti na Kranjskem, dokler nismo deželne šolske postave imeli; nekateri župniki so se pečali za šolo kakor poprej, drugi zopet ne, tako bode menda tudi na Tirolskem. Vr.)

Vpraša se tedaj, ali se je v tej dobi šolstvo na Tirolskem kaj povzdignilo, kakor liberalni časopisi po svetu razglasajo. Kratko malo, ne, v novi šolski dobi otroci nič več tako pridno ne hodijo v šolo, mladina je postala veliko bolj zanikarna, uporna, ves trud učenikov je vetidel zaman; pri trudapolnem delovanji učitelja skoraj nihče ne podpira; brezovka, ki bi bila sedaj veliko bolj potrebna, kakor nekdanj, nima več prostora v šoli. Tudi kar se šolskega nadzorovanja tiče, je veliko slabejši od poprej, svetuih šolskih nadzornikov je veliko

manj, kakor je bilo duhovnih; odkazano jim je veliko šol v nadzorovanje; so pa ti gospodje ali mestni učitelji ali profesorji srednjih šol, za nadzorovanje jim ostaja le malo časa; nadzorovanje je težavno, pota so slaba, kraji težko pristopni, in v nekatere kraje le redko kedaj nadzornik pride, a gotovo je, da to porabijo nekateri učitelji, manj se trudijo, zato se po nekaterih krajih otroci čisto malo nauče. — Profesorji ali sploh mestni učitelji niso na pravem mestu za nadzorovanje selskih šol, ker večkrat nimajo kar pojma o tem, koliko je mogoče storiti po selskih šolah. (Chr. päd. Bl. pristavi: Ako je Tirolcem to v tolažbo, povemo jim, da tudi po drugih deželah ni drugače, in da imajo pri ljudskem šolstvu prvo besedo tisti, ki še nikdar niso poučevali »o cerkah« ali »enkrat jedni«.) Selskim šolam je treba nadzornikov, ki ne poznajo le razmerja učilnic po kmetih, ampak so se do dobrega navzeli njih bistva in duha, da morejo presoditi, ali učitelj opravlja ali zanemarja svoje dolžnosti. In v to je pa vendar duhoven naj bolj sposoben, ker živi na kmetih, in razmerje po šolah uže zaradi tega mora dobro poznati, ker v kerščanskem nauku poučuje.

Cerkveno nadzorništvo je tudi veliko ceneje, nadzorniki so dobivali nekaj potnine iz cerkvene blagajnice; dežela ali država ni vinarja zato potrosila, a sedaj je to vse drugače, vprašanje je le to, ali državni nadzorniki sploh koristijo toliko, kolikor so cerkveni. Sicer ne terdimo, da si želimo duhovnih nadzornikov takih, kakor so bili poprej pred novo šolsko dobo, za to imenitno službo naj bodo sploh strokovnjaki, in šolam poprej ni bilo to v korist, da je moral vsak dekan biti tudi (volens nolens) šolski nadzornik. Ako poslednjič še pristavimo, ka želimo, da bi se duhovni sploh marno poprijeli pedagogičnih znanost, ne rečemo s tem nikakor kaj odveč, ker prej ali slej bodo duhovni zopet šolski nadzorniki, in redništva bi imela sposobnih in izurjenih šolskih mož na izbero. Tudi katehetom ni odveč, marveč zelo koristno, ako niso v pedagogiki nevedni ali kaki mojstri skaze. — Podpisan je — I, učitelj na Tirolskem, in vredništvo »Chr. päd. Blätter« pristavi: »Častitemu gospodu dopisovalcu popolnoma priterujemo, ako so kje škofije, kar pa mi ne vemo, po katerih se kleriki v odgojnistvu, katehietiki in metodiki bolj poveršno poučujejo, ako se to kje zgodi, bilo bi močno obžalovati«. (»Učit. Tov.« priobčuje ta sestavek, prijateljem in neprijateljem, da si iz njega strup ali sterd serkajo.)

— Iz seje c. k. dež. šl. sveta dne 2. januarja 1880.

Razsoja se o pritožbah zoper razsodbo c. k. šl. svetov, kar se tiče troška za šolske zgrade in za komisije pri njih stavljenji.

Na podlagi poročil c. k. okrajnih šolskih svetov, kar se tiče stanja zasilnih šol iz namena, da bi se eventuelno zboljšale, poveda se kranjskemu deželnemu odboru in ukazuje se, kar je na dalje potrebnega.

Tri učenke vadnice v Ljubljani se naknadno oproščajo šolnine.

Prošnja bivšega pomožnega učitelja za pokojnino iz milosti se napotuje kranjskemu deželnemu odboru.

Mnenje ravnateljstva c. k. više državne realke v Ljubljani o tem, koliko se ima tirjati iz modernih kulturnih jezikov, oddaje se na višje mesto z dotičnimi nasveti.

Poročilo ravnateljstva filharmonijske družbe v Ljubljani, kar se tiče godbine šole za l. 1878/79 in 1879/80 se jemlje na znanje.

Vsled poročil dveh okrajnih šolskih svetov zastran poldnevnega poduka se v to privoljuje na dveh ljudskih šolah.

Gojencu na učiteljscu v Ljubljani se vzame državna štipendija.

C. k. okrajni šolski svet je predlagal umirovljenje nekoga ljudskega učitelja, dež. šl. svet v to ni privolil, ampak učitelj se ima kaznovati na drugačen način.

Na podlagi poročil c. k. okr. svetov se stalno umeščata učitelj in nadučitelj.

Pritožbe zastran kazni po šolskih zamudah, potem prošnje za nagrado in denarno pripomoč se rešujejo.

— **Iz Dunaja.** (Morajo li vsi, ki imajo v kakej šolske občini posestva a ne stanovanja, šolsko priklado z direktnim davkom vplačevati.) To principiarno važno vprašanje je bilo 23. januarija ustmeno na Dunaji, v zadevi pritožbe Janeza Ivanetiča in drugih iz Metlike zoper določbo kranjskega deželnega odbora 10. aprila 1879, št. 7743 iz leta 1878 zaradi vplačevanja 35% naklade za šolske potrebsčine občine Dražice, obravnano pred c. k. upravnim sodiščem.

Pritožence je zastopal g. dr. Karl Sežun in mestni tajnik iz Metlike g. Ed. Mikoli; deželni odbor je zastopal g. dr. Poklukar, ud deželnega odbora za Kranjsko; občino Dražice je zastopal g. dr. Ferdinand Pogačnik, dvorni in sodnijski advokat na Dunaji.

Sodišče je po razpravi izreklo razsodbo, da se pritožba g. Janeza Ivanetiča in drugih, ker ni utemeljena, odbija. Ta razsodba je tedaj mero-dajavna pri enakih vprašanjih.

— † **G. France Pirc**, bivši misijonar v zedinjenih severnih ameriškanih državah, je umrl 22. p. m. v ljubljanski duhovnišnici. Ranjki je bil rojen v Godiču pri Kamniku l. 1785, in se podal, župnik v Podbreziji na Gorenskem, v Ameriko. Koliko je ranjki preterpel pri svojem trudapolnem apostolskem delovanju vzlasti v ameriškanih dobravah, koliko nevarnosti prestal na morji in na kopnem, koliko bridkega in žalostnega skusil v svojem dolgem življenji, povedal nam bode njegov životopis. Omenimo mi le tukaj, da je ranjki med drugim spisal tudi Kranjskega Vertnarja, ki je izšel l. 1830 per-vikrat, a leta 1863 v III. pomnoženi izdaji. — Poslednja svoja leta je živel ranjki v ljubljanski duhovnišnici, kjer so njegovi duhovni bratje, vzlasti gosp. Zamejic, ki mu je tudi mertvaški list spisal, zanj skerbili. Spomin ga je za-puščal toliko, da se zadnjih njegovih let ni prav jasno spominjal, a kar je poprej bilo, to mu je živo bilo v spominu. Mertvaški spreved je bil v saboto 24. p. m. ob 4. uri. Vodili so ga stolni dekan v. č. g. J. Zupan, ki so tudi na grobu govorili ginjive besede, ranjkemu v spomin, živim v posnemanje in spodbujo. Kmetijska družba mu je na rakev položila lep venec, in k sv. Kri-stofu so spremili pokojnega mlst. knezoškof, stolni kapitel, duhovščina ljublj. mesta, seminaristi, ki so na grobu peli: »Benedictus«. Iz med svetnih imenujmo le ljubljanskega župana g. Laschana in mnogo drugega občinstva. — Drugim premožen in radodaren, sebi pa reven in varičen, tak je bil ranjki v življenji, in tako je bilo videti pri njegovem pogrebu, kjer ni bilo unanjega lišpa, ampak vse bolj resnobno in mirno, kakor življenje ranjkoga. N. v m. p.!

— **Številjenje ljudstva v Bosni in Hercegovini** je vse drugačno šte-vilo pokazalo, kakor se je dozdaj mislilo. V Bosni in Hercegovini skupaj je komaj 800.000 ljudi, »ponosno« Sarajevo nima ne 60 ne 50.000 prebival-cev, ampak le 28.000.

— **Z Dunaja** 28. januarija je došel »Nov.« telegram. »Vsi poslaniški krogi vzajemno z današnjimi časniki pričakujejo popolno prestrojenje ministerstva v smislu desnice«.

— **Mnogim vprašanjem, kdaj pridejo „Matičine“ knjige na svitlo,** odgovarjamo, da se je tisk zaradi natančnega dela pri »Terminologiji« in zaradi obširnega »Lepopisa« zakasnil toliko, da se knjige niso mogle precej o novem letu razpošiljati. Naznanjamo pa, da bodo prihodnji teden gotove, in potem bodo se nemudoma razpošiljale.

Iz pisarnice „Matiče slovenske“.

— **Slovani v iztočni Pusterški dolini na Tirolskem.** Tako se imenuje drobna knjižica, katero je po dr. Mitterrutznerji poslovenil Miroslav Maloverh, a ravnokar na svitlo dal J. Krajec v Novem mestu, pri katerem se tudi dobiva po 30 kr. Knjižica ima kratek uvod, potem pridejo na vrsto Slovani ob kratkem, čas prihoda Slovanov na Tirolsko, razširjenje Slovanov in njihovo pokristjanenje po Tirolskem, germaniziranje dravske (Drauthal) in iselske doline (Iselthal), sedanji ostanki nekdanje slovanske naselbine po teh krajih. Temu vsemu je pridana kratka zbirka takih sedanjih imen, katerih slovanska korenika se dá dokazati. — Knjižica bo dobro došla vsem prijateljem Slovanstva in njegove zgodovine, posebno pa jezikoslovcem, zato jo prav toplo priporočamo.

— **Jugoslavjanski Stenograf.** Iz Sofije se nam piše: Letošnja prva številka »J. St.« prinese razen strokovnega gradiva nauk o bolgarskem jeziku za Slovence, ter se bode cela bolgarska slovnica v tečaj tekočega leta raztolmačila. To podvzetje g. urednika je gotovo vse hvale vredno, ker se na ta način Slovincem ponudi prilika, da se poznajo z bolgarskim jezikom, ki je sedaj, odkar je Bolgarija osvobodjena, postal jako važen in obče, a za Slovence kot bratski narod Bolgarov, važen je posebno. Naj bi vzlasti mladi Slovenci ne popustili te prilike, da se nauče zanimivega bratskega jezika, ker nobeden ne vé, da li mu ne bode morda to znanje v bodočnosti dobro došlo. — List izide koncem tega meseca. Naročnina se pošilja v Zagreb pod naslovom: Naglič & E. Bezenšek. (Na leto 2 gld.) »S. N.«

— V katoliški bukvarni pred škofijo št. 6 so naprodaj slovenske knjige: **Jezičnik.** Spisal J. Marn. Leto II., III., IV., V., à 40 sold.; VI.—VIII. 60 sold.; IX. do XI. (Metelko) 1 gld.; XII. (Hitzinger); XIII. (Netasek-Umek); XIV. (Pohlin-Vodnik); XV. (Čbelica, Jak. Zupan, M. Ravnikar); XVI. (Poženčan, Vertovec, Verne); XVII. (Kobe, Varl, Žakelj, Oliban, Likar, Jeriša, Vončina) à 60 sold. — **Kratko staroslov. slovnica.** Spisal J. Marn à 50 sold. — **Slovnica češkega jezika,** sp. Fr. Marn, à 50 sold. in **Hrvatska slovnica za Slovence.** Sp. Fr. Marn, à 60 sold.

Razpisi učiteljskih služeb.

Na Kranjskem. Na mestni dekliski šoli v Ljubljani: služba podučiteljice, l. p. 420 gl., 10% starost dokl.; do 6. februarja mestnemu šl. svetu v Ljubljani.

V šolskem okraji Kerškem: Na 1razredni šoli v Šent-Janževem dolu (Johannisthal), učit. služba, l. p. 450 gl. in stanovanje; do 11. februarja t. l.

V šolskem okraji Kranjskem: Na 4razredni ljudski šoli v Kranji, učit. služba, l. p. 500 gl., eventuelno tudi s 450 gl. l. p.; do 16. februarja t. l. pri c. k. šl. svetu v Kranji.

Premembe pri učiteljstvu.

Na Kranjskem. G. Peter Cebin iz Kranja za II. učitelja na Studenec; g. France Zajec iz Brusnice v Majhovo in g. Anton Kadunec, zač. učitelj v Čermošnjicah, na Brusnico. Gdč. Hedvig Rosina, spruš. učit. kand., za drugo učiteljico v Čermošnice.

 Današnjemu listu je pridejan „Kazavec“.

Odgovorni vrednik: **Matej Močnik.**

Tiskar in založnik: **J. R. Millo.**